

Inventering av bombmurkla i Örebro län 2006

Bombmurkla, *Sarcosoma globosum*, en sällsynt svamp i gamla mossiga granskogar

Inventering av bombmurkla i Örebro län 2006

Bombmurkla (*Sarcosoma globosum*), en sällsynt svamp i gamla mossiga granskogar

Länsstyrelsen i Örebro län

Publikation nummer: 2006:31

Text:	Herbert Kaufman
Fältarbete:	Herbert Kaufman
Fotografier:	Herbert Kaufman
Illustrationer:	Herbert Kaufman
Layout:	Herbert Kaufman och Henrik Josefsson
Kartor:	Henrik Josefsson
Logotyp åtgärdsprogram:	Torbjörn Högvall
Beställningsadress:	Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro, tfn (vxl) 019 – 19 30 00, www.t.lst.se
Kontaktperson:	Inger Holst, Länsstyrelsen i Örebro län, tfn 019 – 19 35 45

Denna publikation bör citeras:

Kaufman, H., 2006. Inventering av bombmurkla i Örebro län 2006. Länsstyrelsen i Örebro län, publ.nr. 2006:31

Omslagsfoto:

Bomburkla (*Sarcosoma globosum*), 29 april, 2006, fotograf Herbert Kaufman

Förord

Under 2007 har Länsstyrelsen i Örebro ansvar för att ett nationellt åtgärdsprogram för bombmurkla, *Sarcosoma globosum*, tas fram. Åtgärdsprogrammet kommer att författas av Johan Nitare, Skogsstyrelsen.

För att få en uppfattning om artens status i länet inför framtagandet av åtgärdsprogrammet har tidigare fyndlokaler i Örebro län besökts. På två av de sju lokalerna har bombmurkla återfunnits. Eftersök har även skett på ytterliggare lokaler som ansetts hysa de förutsättningar som bombmurklan kräver. Det resulterade dock inte i att några nya fynd gjordes.

På grund av svampars nyckfullhet när det gäller fruktkroppsbildning bör eftersök göras under tre till fyra år för att få fram en säker bild av förekomsten. Fruktkroppsbildningen styrs till stor del av väderfaktorer. Denna inventering ger en indikation på bombmurklans status i länet.

Ett stort tack till Herbert Kaufman som utförde inventeringen och även sammanställde denna rapport. Tack även till Jan Wilhelmsson och Sture Marklund som bidragit med fältbesök under inventeringsperioden. Inventeringen genomfördes 25 april till 3 maj 2006.

Inger Holst

Koordinator åtgärdsprogram hotade arter

Innehållsförteckning

<i>Bombmurklan</i>	3
<i>Inventeringsmetod</i>	5
<i>Inventerade lokaler</i>	5
<i>Tidigare fynd av bombmurkla</i>	8
<i>Återfynd</i>	8
<i>Fältrapporter</i>	10
Brunstorpskärret och området norr om Mäljarbanan	10
Dalbotorpsravinerna	10
Djupadal, Kapellet	11
Hidinge, V Kaltemajaskogen	13
Hovsta	14
Kanterboda naturreservat	14
Kattegullsbergets naturreservat	15
Kungshall, SV Lekhyttan	16
Lannaforskärret NV	16
Lannaforskärret NV	17
Mantorps naturreservat	18
Näggetorp NO	19
Näggetorp SV	21
S Jönsaskogen, Lunnasjön	22
SO om Lindesberg	22
Östra Bor	23
Nyckelby	24
Nyttinge	24
<i>Litteratur</i>	24

Bombmurklan

Bombmurklan är en stor uppseendeväckande skålsvamp vars fruktkroppar kommer i februari till maj. Fruktkropparna är runda, 5-12 cm breda, med glänsande svartbrun disk och brun, sammetsluden utsida. Fruktkroppen är fylld med en geléaktig vätska (Foto 1). Det är en saprofyt som uteslutande växer på granbarr. Dess utbredningsområde är således begränsad till det norra halvklotets granskogar. I Sverige har man hittat bombmurklor från Småland i söder till Lappland i norr, men vanligast är den i de östra delarna av landet. I Mälardalen och i Uppland är koncentrationen av fynd som störst. Värmland tycks vara en västlig gräns för artens utbredning hos oss.

Bombmurklan förekommer i gamla och mossiga granskogar. Dess växtplats finns på morän- och rullstensåsar som håller ett relativt högt PH-värde. Utvecklingen av fruktkroppar gynnas av snörika vintrar och jämna fuktighetsförhållanden på växtplatsen. Växttiden är direkt kopplad till snösmältningen och den anlägger förmodligen fruktkroppar redan under snön innan snösmältningen börjar.

Det uppges att fruktkroppar av bombmurklan ofta inte hinner utveckla mogna sporer under sin levnad. Jag undersökte därför en bit av bombmurklan från båda fyndplatserna i mikroskop och fann att sporer hos de nästan fullt utvecklade fruktkropparna inte var mogna. Vid en efterkontroll den 22 maj hos resterna av en återfunnen fruktkropp från Mantorp hittade jag fortfarande inga mogna sporer! Att spormognaden hos bombmurklan är så begränsad påverkar säkert artens fortlevnad på sin växtplats.

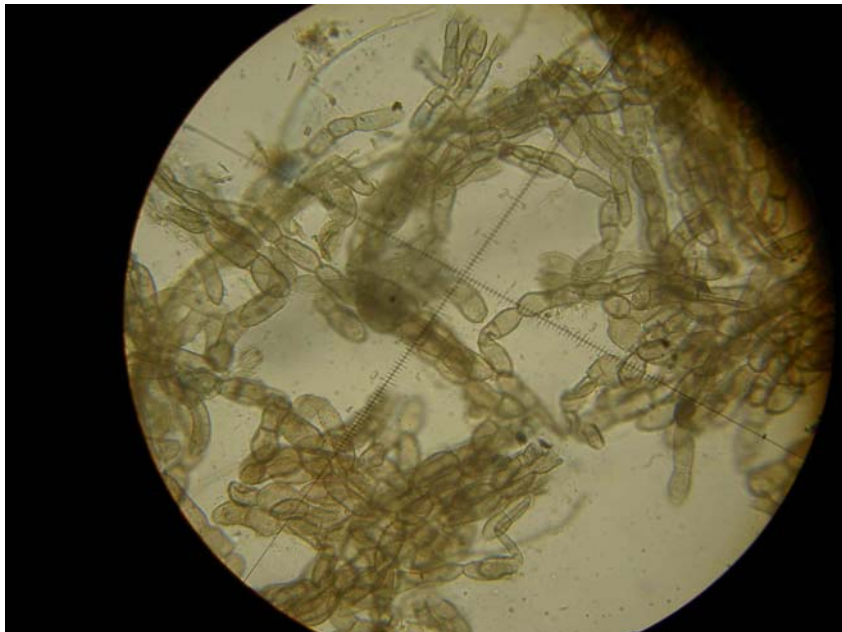
Storleken på de bombmurklor som jag hittade (totalt 28 fruktkroppar) låg mellan 5 och 8 cm i diameter. Sporer hos fruktkropparna var hos samtliga undersökta fruktkroppar omogna. Sporer uppges vara (enligt litteraturen) avlångt äggformiga 20 – 30 x 7 – 10 µm stora, släta och utan oljedroppar (Foto 2). Parafyserna var långa och trådaktiga, ca 3 – 4 µm i diameter, något uppsvällda i toppen, ibland var de grenade (Figur 1).

Foto 1. Bombmurklor i mossigt förnalager i Djupadal, 2006-04-29.

Figur 1. Illustration av parafyser till vänster (3-4 µm) och omogna sporer till höger.

Foto 2. Mikrofoto av bombmurklans omogna sporer.

Inventeringsmetod

Att leta i granskogar efter bombmurklor kan jämföras med att leta efter en nål i en höstack. Efter snösmältningen finns många olika svarta föremål i skogen, som på håll ser ut som bombmurklor. Speciellt gamla grankottar har efter snösmältningen en svart färg och de ser på håll ut som bombmurklor. Detta gör det omöjligt för inventeraren att uppsöka alla mörka föremål i skogen och för att avgöra om detta är en bombmurkla eller inte. För att underlätta inventeringsarbetet försökte jag därför att systematiskt genomsöka skogområden som uppfyllde nedanstående positiva indikatorerna:

Positiva faktorer

- Högt snötäcke under vintern
- Gammal granskog
- Barrförna
- Mossa
- Förekomst av blåsippa (kalkindikator)
- Sluttning där marken dräneras långsamt
- Förekomst av vårtrattskevling (*Clitocybe pruinosa*)

Negativa faktorer

- Barmark under vintern
- Lövförna
- Gräsbevuxen mark
- Tallinblandning i granskog
- Solexponerat område
- Översvämmad under snösmältningen
- Förekomst av vitsippor (försurat, lågt pH)
- Blåbärsris (lågt pH)

Inventerade lokaler

Utöver de redan kända lokalerna genomsökte jag de i tabellen (se nedan) av Länsstyrelsen utvalda äldre barrskogar efter bombmurklor (Figur 2). Jag försökte också att återfinna de exakta växtplatserna varifrån tidigare fynd av bombmurklor hade rapporterats. Detta var relativt lätt att genomföra för de senare årens fynd, men betydligt svårare att återfinna gamla lokaler med brisfälliga lokalangivelser (t.ex. fyndplatsen SO om Lindesberg från 1903). De lokaler där jag hittade bombmurklor positionsbestämdes med hjälp av en GPS. De exakta koordinaterna för dessa lokaler visas inte i denna rapport men de finns noterade hos Länsstyrelsen.

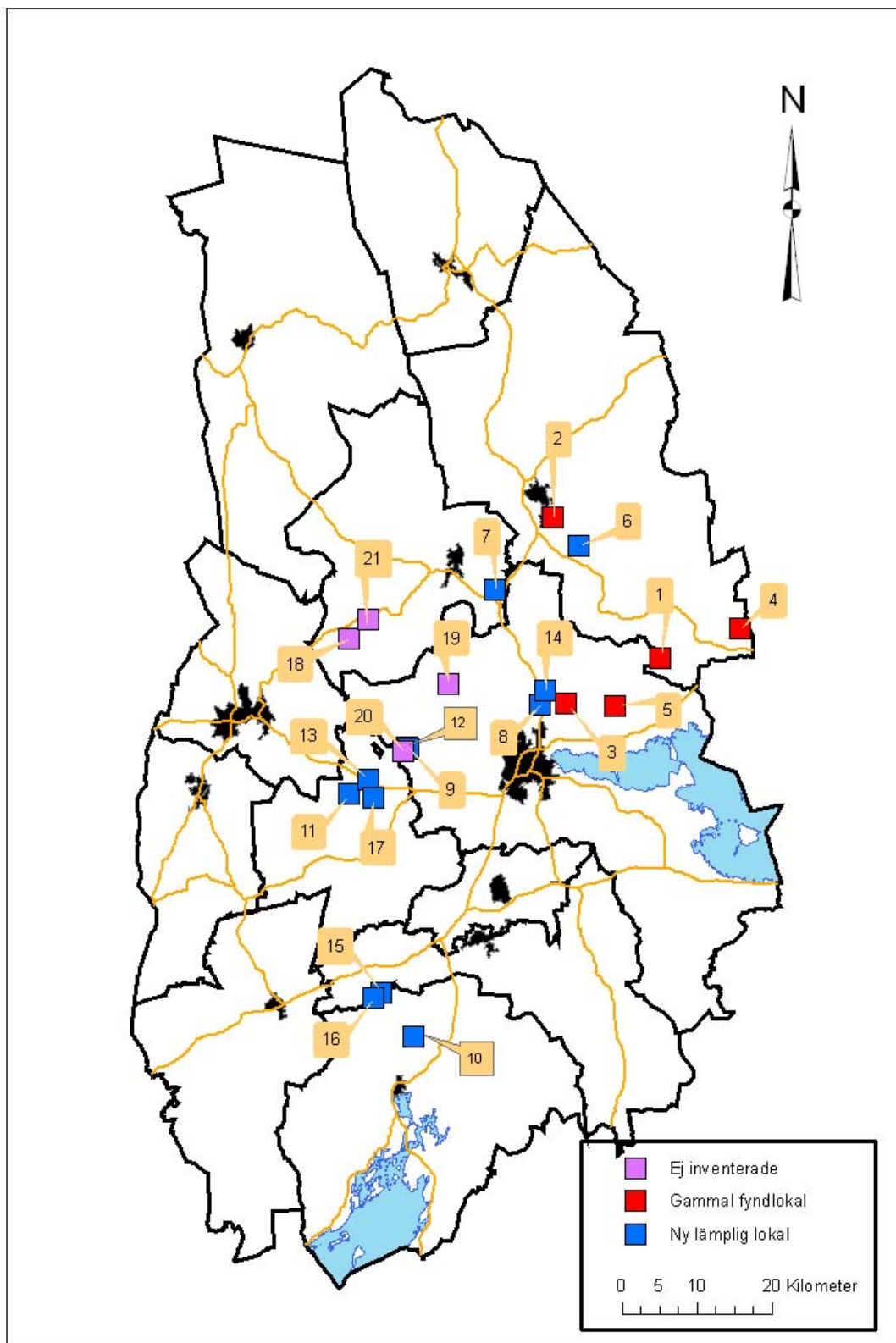
Av de nedan i tabellen listade 23 lokaler genomsöktes under året endast 20 lokaler, två delområden SO om Lindesberg samt Kalkberget, Näsmarkerna och Venakärret blev p.g.a. tidsbrist inte inventerade. I två av de tidigare kända lokalerna gjordes återfynd av bombmurkla.

Tabell. Förteckning över de utvalda lokalerna för inventering av bombmurkla år 2006. Lokalerna är numrerade och deras spridning i länet går att se i Figur 2.

Lokal-nummer	Gamla fyndlokaler	Natur-reservat	Natura 2000-område	Inventerare	Fynd
1	Djupadal, Kapellet			H Kaufman	Ja
2	Lindesberg SO-ut			H Kaufman	Nej
3	Mantorps NR	Ja	Ja	H Kaufman	Ja
4	Nyckelby			J Wilhelmsson	Nej
5	Nyttinge			S Marklund	Nej
6	Östra Bor			H Kaufman	Nej

	Nya lämpliga lokaler	Natur-reservat	Natura 2000-område	Inventerare	Fynd
7	Dalbotorpsravinerna			H Kaufman	Nej
8	Hovsta			H Kaufman	Nej
9	Kanterboda NR	Ja		H Kaufman	Nej
10	Kattegullsbergets NR	Ja		H Kaufman	Nej
11	Kungshall			H Kaufman	Nej
12	Lannaforskärret NV			H Kaufman	Nej
13	Lunnasjön SV			H Kaufman	Nej
14	N Brunstorpskärrs NR			H Kaufman	Nej
15	Näggetorp NO, Vretstorp			H Kaufman	Nej
16	Näggetorp SV, Vretstorp			H Kaufman	Nej
17	V Kaltemajaskogen, Hidinge			H Kaufman	Nej
18	Näsmarkerna NR	Ja	Ja	H Kaufman	Ej inv.
19	SO Ullavi klint			I Holst	Ej inv.
20	Kalkbergets NR	Ja		H Kaufman	Ej inv.
21	Venakärret		Ja	H Kaufman	Ej inv.

Figur 2. Karta med de utvalda lokalerna för inventeringen. Lokalerna är uppdelade i; Ej inventerade (pga. tidsbrist), gammal fyndlokal och ny lämplig lokal. För namnet på de numrerade lokalerna se tabellen ovan.

Tidigare fynd av bombmurkla

Nedan följer en förteckning över tidigare fynd (före 2006) av bombmurklan i Örebro län. För de kollektioner som förvaras i något herbarium anges detta inom parantes efter fyndet.

UPS = Uppsala Evolutionsmuseum (Fytoteket)

S = Naturhistoriska Riksmuseet Stockholm

I kartan (Figur 3) kan man se fyndplatserna för bombmurkla i Örebro län.

Fellingsbro socken, Djupadal, Kapellet, gammal mossig granskog, maj 2002, Ingvar Felldin
Glanshammars socken, Nyttinge, Gammal mossig barrskog på kalkgrund, under gran, 1991-04-11, F49162 (S)

Götlunda socken, Norra Lunger 1936, Schöldström (Nannfeldt opublicerat)

Rinkaby socken, Mantorp 1 km NV om gården, barrskog med inslag av lövträd, 16 maj, 1985, Lennart Carlsson & K.G. Nilsson 1357 (UPS)

Stora Mellösa socken, vid Hjälmarens 1935 Ternström, (Nannfeldt opublicerat)

Lindesbergs socken, ca 2 km SO om Lindesberg, 1903 Wahlström (Lagerheim 1903)

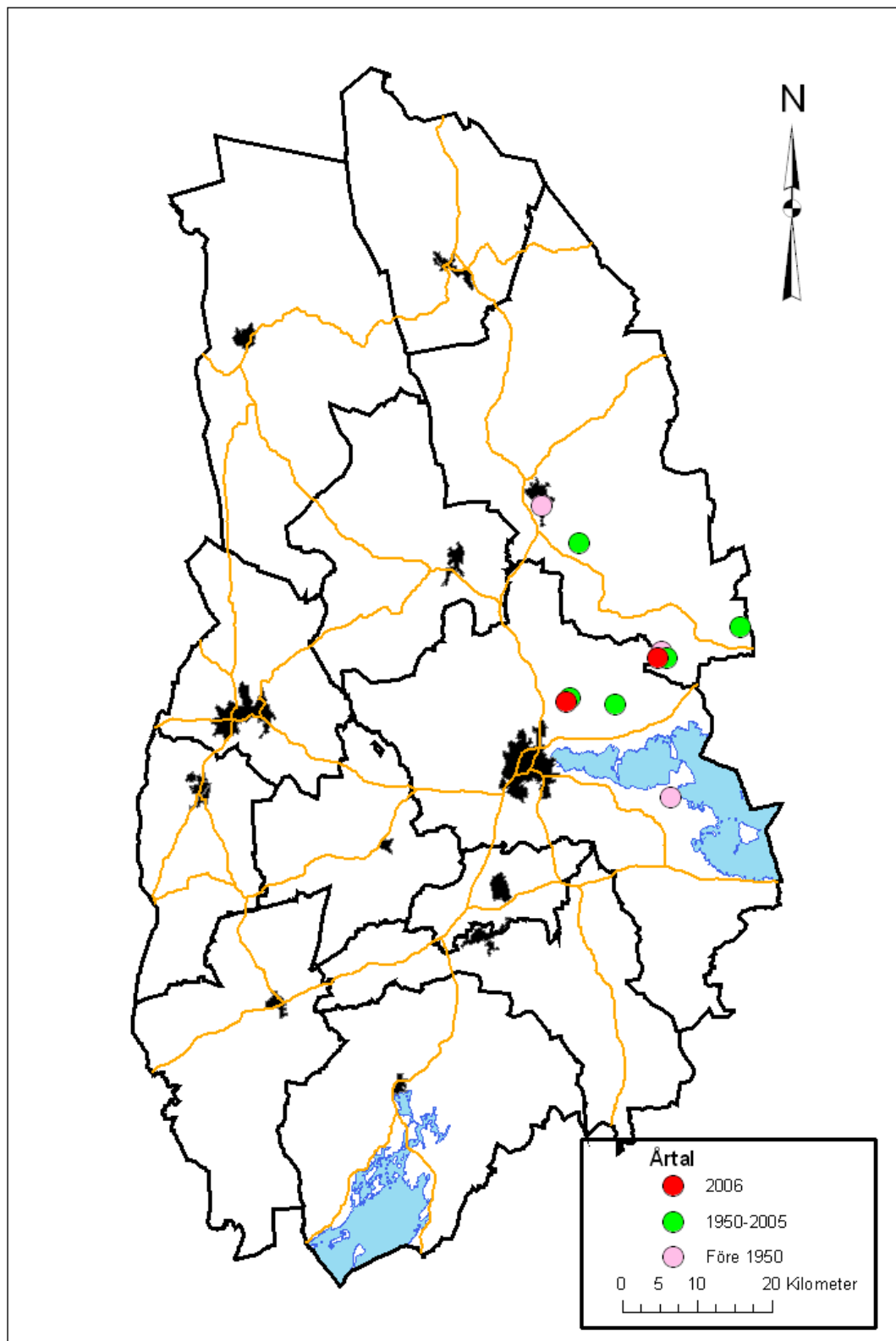
Lindesbergs socken, Östra Bohr 1961, Nylund (UPS)

Återfynd

Inga nya lokaler med bombmurkla hittades vid inventeringen 2006. Återfynd av bombmurklor gjordes däremot på följande redan tidigare kända växtplatser:

Rinkaby socken, Mantorpsskogen, i gammal granskog på barrförna, 1 maj, 2006, H. Kaufmann

Fellingsbro socken, Djupadal, Kapellet, gammal mossig granskog, 26 april, 2006, Ingvar Felldin/Herbert Kaufmann, (HK/S 06004)

Figur 3. Fyndlokaler med bombmurkla i Örebro län. Årets fynd är markerade med en röd punkt.

Fältrapporter

Varje inventering avslutades genom att skriva en "fältrapport" där så många naturobservationer som möjligt noterades. I fältrapporterna framgår också områdets karaktär men också djur- och fågelliv. Förekomsten av övriga svampar registrerades och de blev senare artbestämda. Arter märkta med (HK06xxx) är kollektioner som insamlats och torkats, de kommer att skickas till herbariet på Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm. Nedan följer en redovisning av fältrapporter i bokstavsordning:

Brunstorpskärret och området norr om Mäljarbanan

2 maj, 2006

Allmänt

Vägen till reservatet är väl utmärkt och vägs skyltar visar fram till reservatets parkeringsplats. Leden inom reservatet saknar färgmärkning, men området är relativt litet och det är enkelt att orientera sig. Det regnade kraftigt, temp 8 grader. Blåsippor och vitsippor blommade. Söder om parkeringsplatsen sjöng en rödvingetrast och i talltopparna såg jag flera trädpiplärkor. På marken observerade jag flera platser där rovfåglar hade tagit byten. Inom området växer huvudsakligen gran med inslag av ett fåtal björkar och äldre tallar. Jag följde i de upptrampade stigarna och genomsökte lämpliga ställen där bombmurklan skulle kunna finnas. Gick över järnvägsspåret till området norr om reservatet men ingenstans kunde jag hitta några bombmurklor.

Svampar

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskeivling: (8 fruktkroppar) (HK06008) på jord bland mossor i granskog

Dalbotorpsravinerna

2 maj, 2006

Allmänt

Parkerade min bil vid Torpet Lilla Skogsberg och gick över ett öppet gårde mot ravinerna längre bort i NV. Bäckarna förde ett ymnigt vattenflöde och det var svårt att ta sig över dem till den norra sidan av området. Vid bäcken såg jag rödstjärt och gärdsmyg. Rödvingetrasten sjöng på flera ställen längs bäcken. Själva ravinbotten var vattendränkt och troligen inte en lämplig lokal för bombmurklor. Ovanför ravinerna på den norra sidan följde jag vägen ca 50 m från kanten. Skogen består främst av gamla granar med enstaka tallar och endast få björkar emellan. På marken växer dock mycket blåbärsris, kanske ett tecken på att marken är något försurad. Inga blåsippor syntes till. Flera torra barrträd bar spår av att hackspettar hade varit där och sökt föda.

Svampar

Inga svampar hittades i området.

Djupadal, Kapellet

29 april, 2006

Allmänt

Tillsammans med Ingvar Felldin besökte jag lokalen som han känner till sedan 2002 där han hittade bombmurklor. Han har sedan 2002 besökt platsen årligen men inte hittat några fruktkroppar under de efterföljande åren 2003, 2004 och 2005. Vi parkerade alldeles på vänster sida om vägen som leder från Glanshammar till Fellingsbro där kraftledningen korsar vägen (x6587013, y1483065). Följde den gamla vägbanken av vägen som förr ledde till Fellingsbro ner till Djupadal och Kapellet (x6587245, y1483533) som finns utmärkt på kartan. Enstaka blåsippor fanns längs vägen nedåt, blomställningen ännu inte utslagen. Några sparsamma fågelröster hördes, koltrast och taltrast sjöng trots det strilande regnandet (+7 grader). Nere i svackan (Foto 3), strax intill orienteringsspåret hittade vi i det sluttande partiet 20 st. unga fruktkroppar av bombmurkla (Foto 4).

Svampar

Vi hittade 20 bombmurklor och mittemellan alla fruktkroppar växte också vårtrattskivlingen.

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskivling: på jord bland mossor i granskog
Sarcosoma globosum, bombmurkla: (HK06004) 20 fruktkroppar i slutningen

Återbesök av området - 22 maj 2006

Vid återbesöket hittade jag inga rester efter de 20 fruktkroppar jag sett där tidigare. Jag misstänker att de många svarta skogssniglarna som kröp omkring där har kalasat på bombmurklorna! På växtplaten dominerade husmossa (*Hylocomium splendens*) och grov hakmossa (*Rhytidiadelphus loreus*). Några kärleväxter fanns inte i barrföna och bland mosstäcket.

Foto 3. Fyndplats av bombmurkla i granskog med hus- och hakmossa, Djupadal, 2006-04-29.

Foto 4. Bombmurkla med väl synlig geléartad fyllning i Djupadal.

Hidinge, V Kaltemajaskogen

27 april, 2006

Allmänt

Började min rundvandring vid avtagsvägen (x6568699, y1445434), följde vägen västerut och gick sedan norrut rakt genom området och tillbaka till parkeringen nära landsvägen. Längs vägen fanns fullt utslagna blåsippor och tussilago. Söder om vägen har skogen avverkats och där växer endast lövsly. Enstaka snödrivor fanns i skogen som sluttar lätt mot SV. Vissa partier var väldigt blöta och kunde inte forceras utan stövlar. Dessa områden kan säkert inte anses som potentiella lokaler för bombmurklor. Huvudområdet består av gammal granskog med en del tall och enstaka björkar. I skogskanten finns lärkträd och en hel del asp. En enda ek växte i skogens mellersta del nära vägen. Mycket rådjur- och älgspillning tyder på att det finns rikligt med vilt i området. Fågelsången var intensiv och jag observerade respektive hörde följande arter:

Spillkråka, nötskrika, skogsduva, ringduva, rödhake, trädkrypare, tofsmes, gransångare, bofink, taltrast och koltrast

Svampar

Utöver triviala tickor som klibbticka och violticka hittade jag endast *Byssonectria aggregata*, älglegeskål (Foto 5), som växer på spillning och som hittas främst på våren efter snösmältningen. Inga bombmurklor eller andra svampar utöver de ovannämnda, fann jag inom inventeringsområdet.

Foto 5. Älglegeskål växer på våren på spillning, Kaltemajaskogen.

Hovsta

29 april, 2006

Allmänt

Besökte lokalen under kvällen denna dag, solen hade kommit fram och det var 9 grader varmt. Från kyrkobyggnaden nedanför skogspartiet gick jag upp tills jag påträffade vägen som leder genom området från söder till norr. Området utsatt för ett visst slitage och dumpning av avfall förekommer. Blåsippor i full blom, en rovfågel hade slagit en vit fågel vars fjädrar var vida utspridda av vinden. Mycket blockrikt område, lövskogen finns i den södra delen, medan den nord-östra delen är bevuxen av en äldre granskog där bombmurklan skulle kunna finnas. Hörde entita, koltrast, taltrast och bofink.

Svampar

Jag följde i huvudsak den markerade leden och genomsökte de äldre granpartierna vid sidan om stigen. Endast ett fåtal triviala tickor på liggande stammar av gran påträffade jag inom området. Hittade inga bombmurklor!

Kanterboda naturreservat

26 april, 2006

Allmänt

Besökte området från den norra sidan. Skyltar som hänvisar till reservatet saknas, vid parkeringsplatsen finns endast en skylt som hänvisar till fornborgen som ligger inom reservatets NV-del. Jag följde den välmarkerade rundslingan och där längre in i skogen finns också en orienteringstavla med information om Kanterboda skans naturreservat. Det var mycket lätt att gå igenom området och enkelt att följa stigen, jag genomsökte speciellt de äldre delarna av granskogen till höger och vänster om stigen. Under eftermiddagen hördes inte speciellt mycket fåglar, endast svartmes och taltrast hörde jag sjunga.

Svampar

Området var redan ganska uttorkat, endast några vattenfyllda partier fanns att forcera. De svampar jag hittade var:

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskeivling: på jord bland mossa i granskog (HK06001)

Geastrum pectinatum, kamjordstjärna (fjölårsexemplar): i barrmatta under gran (HK06002)
(Foto 6)

Heterotexus alpinus, vårplätt: på pinnar och grenar av gran, mycket vanlig i hela området

Lachnellula calyciformis: på fuktiga små grenar av tall

Inga bombmurklor hittades inom inventeringsområdet.

Foto 6. Fjolårsexemplar av kamjordstjärna i barmattan under gran, Kanterboda naturreservat, 2006-04-26.

Kattegullsbergets naturreservat

25 april, 2006

Allmänt

Besökte idag eftermiddag området. Vägs skyltar och markeringar som visade vägen till reservatet var mycket fina och området var lätt att hitta. Vägen till reservatet var i mycket dåligt skick efter snösmältningen och bitvis sönderkörd av tunga skogsfordon. Fortfarande fanns en del snödrivor på skuggsidorna, isen låg kvar nära land i några av vikarna och rester av is fanns även på vattenpölar i skogen. Såg spår av älg, rådjur och observerade en räv på det öppna fältet strax norr om P-platsen. Blåsippor är på väg upp, blomställningarna var ännu inte utslagna. Små knoppar av vitsippor observerade jag likaså. Tussilago blommade längs stigen. På den västra sidan av halvön i sjön hördes rop av storlom, i skogen sjöng dubbel- och taltrast. Hörde även spillkråka och såg en större hackspett.

Svampar

Jag följde i huvudsak den markerade leden och genomsökte de äldre granpartierna vid sidan om vägen. Endast ett fåtal svampar påträffade jag där, de flesta växte på liggande ved.

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskeivling: på jord bland mossa i granskog

Ditiola radicata, rotplätt: på en liggande avbarkad stam av en ung gran

Gloeophyllum sepiarium, vedmussling: på snittyta på en liggande låga av gran.

Trichaptum abietinum, violticka: på liggande stammar av gran.

Hittade inga bombmurklor!

Kungshall, SV Lekhyttan

28 april, 2006

Allmänt

Skurar, 9 grader varmt var det när jag genomsökte granskogen. Endast mycket få rester av snö fanns på skuggsidorna och i några svackor. Blåsippor var fullt utslagna. Jag genomsökte området utifrån stigen som leder upp mot Kungshall. Genomströvade granskogen på båda sidor om vägen och följde bitvis den nedåtrinnande bäcken på östra sidan om stigen. I skogen växte främst äldre granar, endast ett fåtal tallar och björkar fanns bland de gamla granarna. Såg endast få högar av rådjursspillning men många spybollar efter ugglor. Skogen var ganska tyst, en ensam rödhake och någon taltrast hördes. Flera torra granar var bearbetade av hackspettar och några stora vindfällda granar som nyligen hade gått omkull fanns i den brantaste SV-sluttningen av området. En stor myrstack med aktiva myror fanns i branten nära bebyggelsen intill vägen. Marken är täckt av mossor men här växte också mycket blåbärsris. Skogen uppfyllde vissa förutsättningar för att bombmurklan borde trivas här. Jag avsatte en hel eftermiddag för genomgången av lokalen men hittade trots detta inte någon bombmurkla.

Svampar

De svampar som jag observerade var:

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskeivling: (HK 06003) växte längs bäckfåran (x6569041, y1441946) i den mosstäkta barmattan intill en gran (Foto 8).

Gloeophyllum odoratum, anisticka: (x6569198, y1441840) växte på en murken granstubbe (Foto7).

Foto 7. Anisticka på en murken granstubbe.

Foto 8. Vårtrattskeivling.

Lannaforskärret NV

26 april, 2006

Allmänt

Åkte i eftermiddag till Lannaforskärret. Det var inte lätt att hitta området eftersom jag inte i förväg hade tagit ut koordinaterna för områdets gränser. Jag orienterade mig efter bäcken som rinner igenom området från väster mot öster nedanför sluttningen. Kärret var vattenfyllt och mycket svårt att forcera. Områdets östra del (mot vägen) är svårframkomlig p.g.a. allt sly som växer där och också alla stenar som är utspridda över hela sluttningen. En del stenar var övervuxna av vanlig lopplummer. Enstaka snöfläckar fanns kvar men blåsipporna var fullt utslagna. Tibasten blomade och några fåglar hördes, t.ex. spillkråka, nötväcka och taltrast. Såg färsk spillning av älg.

Svampar

Jag följde i huvudsak bäcken uppför sluttningen och genomsökte speciellt de få äldre granpartierna, huvudsakligen väster om bäcken. Jag hittade endast ett fåtal svampar, många växte på kvistar och på fuktig ved nära eller rentav i bäcken. De svampar som jag samlade in var:

Heterotexus alpinus, vårplätt: på pinnar och grenar av gran, mycket vanlig i hela området (Foto 9)

Polyporus brumalis, vinterticka: med kantiga porer på murkna grenar av björk

Tremella mesenterica, gullkrös: på lågor av lövved

Inga bombmurklor hittades inom inventeringsområdet.

Foto 9. Vårplätt som växer på pinnar av barrträd, främst på våren.

Mantorps naturreservat

30 april – 1 maj, 2006

Allmänt

Reservatet är väl utmärkt och vägskyltar visar fram till reservatets parkeringsplats. Skogen hade torkat upp och inga rester av snö syntes. Blåsipporna blommade och vitsipporna var nästan utslagna. Såg spillning av älg och såg ett rådjur som sprang in i skogen vid parkeringen. I skogskanten sjöng en rödvingetrast. Inne i skogen hörde jag grönsiskor, grönsångare, korp, trädpiplärka och domherre. I kärrkanten fanns stora bestånd av lopplummer. Grodor spelade i bäcken på den östra reservatsgränsen. Flera större myrstackar med aktiva myror finns inom reservatet.

Jag uppsökte de markerade koordinaterna på kartan där eventuella tidigare fynd av bombmurklan skulle ha gjorts. Hittade inga bombmurklor där och tyckte att lokalangivelsen förmodligen inte är korrekta, platserna är inte typiska växtlokaler för bombmurklor. Jag följde sedan de markerade lederna och undersökte lämpliga ställen där bombmurklan skulle kunna växa. Längs stigen (Foto 10) hittade jag slutligen en lokal med 8 stycken ganska uttorkade exemplar av bombmurkla.

Svampar

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskevling (HK06005): på jord bland mossor i granskog
Sarcosoma globosum, bombmurkla: i mossig granskog i barrförna och husmossa, 8 uttorkade fruktkroppar (Foto 11).

Foto 10. Fyndplats för bombmurkla i granskog med husmossa, Mantorp, 2006-05-01.

Återbesök av området - 23 maj, 2006

Besökte idag åter lokalen där jag tidigare hittat bombmurklor. Såg några ruttnande rester av de fruktkroppar som växt där tidigare. Kontrollera också vegetationen som nu fanns på fyndplatsen: hittade spridda fläckar av husmossa (*Hylocomium splendens*) och ekorrbär (*Maianthemum bifolium*) som enda grön växt.

Foto 11. Bombmurkla med punkterat hymenium bland husmossa, 2006-05-01.

Näggetorp NO

3 maj, 2006

Allmänt

Genomsökte i eftermiddag den nordöstra delen av Näggetorp. Åkte från Vretstorp söderut och tog avtagsvägen höger mot Fagerlid. Parkerade vid torpet Äspelund. Det var svårt att ta sig fram till kärnområdet genom sly och sönderkörd skogsmark. Granskogen ligger främst på närmast kraftledningen, en del sankmark finns inom området. Enstaka små ekar observerades också. Inga speciella stigar leder igenom granskogen utan jag genomkorsade området genom att söka upp de lämpligaste ställena där bombmurklan kunde växa. Inga blåsippor syntes inne i skogen, en hel del blåbärsris växte på marken. Detta tyder på att marken förmodligen har ett lägre pH-värde, möjligen för lågt för att bombmurklan kan trivas här?

Såg spår av älg, rådjur och såg en grävling springa in i en yngre granplantering. Eftersom jag besökte området på eftermiddagen så var fågelsången inte speciellt intensiv, endast spillkråka, domherre, lövsångare och en korp hördes. På en granstubbe fanns spybollar av en uggle.

Svampar

Förutom de allra vanligaste tickorna såg jag följande svampar:

Exidia pithia, svartplätt: på yngre avbarkad liggande gran

Phellinus tremulae, aspticka: på en död gammal asp

Pseudopeziza nigrella, svart vårsål (HK06009): på marken bland granbarr och mossa
(Foto 12)

Hittade inga bombmurklor.

Foto 12. Svart vårsål på vitmossa i Næggetorp NO, 2006-05-03.

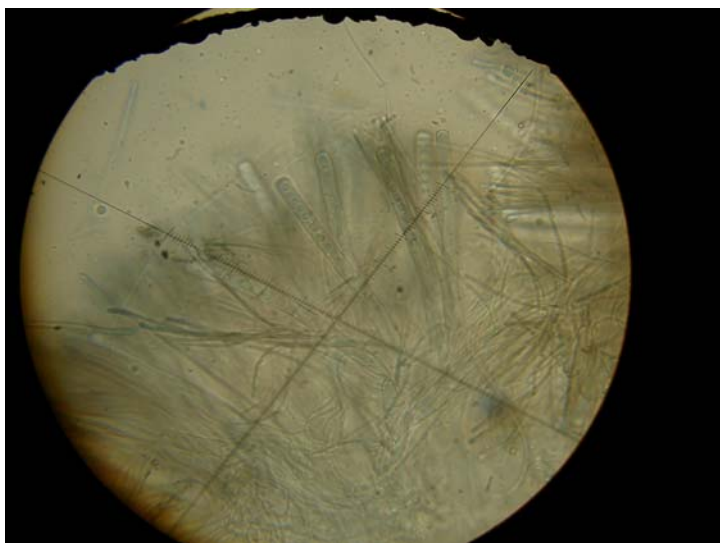

Foto 13. Mikrofoto av sporer i spårsäckar från svart vårsål.

Näggetorp SV

3 maj, 2006

Allmänt

Åkte från Äspelund till Torpet Näggetorp och fortsatte mot kraftledningen till gränden av området Näggetorp SV. Huvudområdet består av gammal granskog, enstaka tallar och björkar finns sparsamt inströdda ibland granarna. Området hade redan torkat ganska mycket men enstaka kärrområden och mindre vattendrag var vattenfyllda. Ett flertal äldre fallna mossbetäckta granar ger intrycket av att man befinner sig i en urskog (Foto 14). Några små stigar finns i området, stigarna försvinner dock oftast i ett intet och det är svårt att orientera sig utan GPS. Både vitsippor och blåsippor blommade. En hel del blåbärsris växte i området. Fågelsång hördes sparsamt, trädkrypare, lövsångare och dubbeltrast noterades.

Svampar

Jag noterade följande svampar i området:

Ischnoderma benzionum, sotticka: på en stubbe av gran

Strobilurus esculentus, grankotteskivling: på dold grankotte i jorden

Hittade inga bombmurklor.

Foto 14. Naturskogsartad granskog i Näggetorp SV, 2006-05-03.

S Jönsaskogen, Lunnasjön

27 april, 2006

Allmänt

Utgick ifrån transformatorn och genomsökte först den södra delen (söder om kraftledningen) och därefter den resterande granskogen på sluttningen upp till de stora stenarna. Området som ligger V om vägen kontrollerade jag ej eftersom den huvudsakligen består av lövskog. Utför sluttningen finns flera bäckfåror med ganska rika flöden. De nedre delarna av skogen var mycket blöt, däremot var det övre skogspartiet redan uttorkat. Myrstackar där myrorna redan var i fullt arbete noterade jag på flera ställen. Blåsippor var i full blom och blommande vitsippor fanns på de allra soligaste ställena. Såg älg, rådjurspillning. En dyngbagge hade redan hittat till spillningen. En aktiv svart skogsnigel fanns i barmattan under en gammal gran! Hörde sången av taltrast, nötväcka och lövsångare! Två hackspettar jagade varandra i asptopparna.

Svampar

Hittade inga bombmurklor, såg endast triviala tickor som klibbticka, platticka och fnöskticka. På spillning växte *Byssonectria aggregata*, orange legeskål.

SO om Lindesberg

2 maj, 2006

Allmänt

Besökte under eftermiddagen ett område som ligger ca 2 km SO om Lindesberg. Anledningen till besöket var att återfinna den lokalen där Lagerheim hittade bombmurkla 1903. Jag genomsökte en gammal granskog som ligger strax norr om Ängsgården. Parkerade min bil vid vägens slut. Jag genomsökte skogsområdet som ligger strax öster om den stora kraftledningen. Vid min ankomst satt en större hackspett på kraftledningsstolpen och trummade. Både taltrast och korp hörde jag i skogen. Vid koordinaterna x6605817, y1469462 finns en mycket fin gammal mossig granskog som borde kunna utgöra en bra växtplats för bombmurklor. Jag följde en gammal körväg genom området och uppsökte lämpliga ställen vid sidan om vägen. Gick sedan längs bäcken tillbaka till utgångspunkten. Hittade tyvärr inga bombmurklor.

Svampar

Clitocybe pruinosa, liten vårtrattskevling (11 stycken fruktkroppar) HK06006: på jord bland mossa i granskog

Exidia pithia, svartplätt: på en låga av gran

Mycena strobilicola, kottehatta: på en grankotte på marken

Ischnoderma benzoinum, sotticka: på stubbar av gran

Östra Bor

29 april, 2006

Allmänt

Området ligger ca 1 km från Sunnankärr och således är benämningen Östra Bor lite vilseledande, jag följde skyltarna till Bor för att sedan konstatera att jag kommit fel! Det regnade och temperaturen var 7 grader. Vägen mellan Vedevåg och lokalen var efter snösmältningen i ett mycket dåligt skick och fullt av vattenpölar med djupa gropar i vägbanan. Lokalen ligger bakom ett obebott hus och en förrådsbyggnad. Den är omgiven av åkermark och avgränsad mot dem genom stenmurar. Den södra delen utgörs huvudsakligen av en yngre lövskog med mycket sly, den borte delen däremot består av gammal mossig granskog. Området uppfyller alla kriterier som en potentiell lokal för bombmurklor kan ha. En väg leder i längdriktningen (S till N) igenom området. Jag genomsökte området mycket noggrant, utgående från stigen kors och tvärs flera gånger men hittade inga bombmurklor. Såg spår av rådjur och hörde en spillkråka och mindre hackspett. En flock kajor hade stället som rastplats och kände sig störda av min närvaro.

Svampar

Jag följde i huvudsak den väl upptrampade leden genom området och genomsökte de äldre mossbetäckta granpartierna vid sidan om vägen. Förutom några triviala tickor hittade jag inga svampar inne i granskogen. Alldeles bakom boningshuset fanns i en hög av pinnar en liten brun svamp som bestämdes med Svengunnar Rymans hjälp till *Mycena strobilicola*, kottehätta, x9902309, y1472578, (HK06004/UPS) bland pinnar och grenar av lövträd på marken, alldeles norr om boningshuset (Foto 15). Den har bönformade sporer, 6,5 – 7,4 x 4- 5 µm stora. *M. strobilicola* växer på grankottar nedgrävda i marken, förmodligen fanns dessa gömda under vedavfallet som jag noterade. Hittade inga bombmurklor!

Foto 15. Kottehätta växer på grankottar som ligger gömda i förnan.

Nyckelby

april, 2006 (inventerad av Jan Wilhelmsson)

Allmänt

Enligt inventeraren är lokalen till stor del förstörd pga. avverkningar gjorda i området. Inga fynd av bombmurkla gjordes vid årets besök. Senaste fynden av arten på lokalen gjordes under 1980-talet.

Nyttinge

april, 2006 (inventerad av Sture Marklund)

Allmänt

Lokalen ligger i området Nyttinge-Skala som planeras bli naturreservat. En mindre del av området är även anmält som Natura 2000-område. Området är mycket artrikt med fynd av bl.a. flera arter rödlistade fjälltaggsvampar och hällebräcka. Inga fynd av bombmurkla gjordes på lokalen vid årets besök. Senaste fynden av arten på lokalen gjordes 1995.

Litteratur

Hansen L & Knudsen H. 2000:	Nordic Macromycetes Vol. 1, Ascomycetes, Nordsvamp Copenhagen.
Lagerheim, G. von 1903:	Zur Kenntinis der <i>Bulgaria globosa</i> (Schmid.) Fr. (<i>Sarcosoma globosum</i> et <i>S. platydiscus</i> auct.). Bot. Notiser 1903: 249 – 267.
Martinsson, K. och Nitare, J. 1986:	Bombmurkaln, <i>Sarcosoma globosum</i> , en hotad svamp. Svensk Bot. Tidskr. 80: 169 – 184
Nylén Bo 2000:	Svampar i Norden och Europa, Natur och Kultur
Ryman, S. & Holmåsen I. 1984:	Svampar, En fälthandbok. Stockholm
Ryman, Svengunnar 1979:	Svenska vår- och försommarsvampar inom Pezizales. Svensk Bot. Tidskr. 72: 327 - 339

Länsstyrelsen Örebro län

Postadress
701 86

Besök
Stortorget 22

Fax
019-19 30 10

Internet
www.t.lst.se

E-post
lansstyrelsen@t.lst.se

Tfn växel
019-19 30 00